



Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 13258/2023
07.11.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Мирјане Андријашевић, председника већа, Иване Рађеновић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници тужилаца АА и ББ, обоје из ..., чији је заједнички пуномоћник Бранислав Херцег, адвокат из ..., против туженог Града Новог Сада, кога заступа Правобранилаштво Града Новог Сада, ради исплате, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 72/23 од 18.01.2023. године, у седници одржаној 07.11.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 72/23 од 18.01.2023. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Новом Саду П 234/20 од 29.11.2022. године, обавезан је тужени да тужиоцима исплати укупно 101.176.184,45 динара и то тужиљи АА 50.588.093,22 динара и тужиоцу ББ 50.588.093,22 динара, са законском затезном каматом од 29.11.2022. године до коначне исплате, као и да им надокнади трошкове парничног поступка од 981.083,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 72/23 од 18.01.2023. године, одбијена је жалба туженог, потврђена првостепена пресуда и одбијен захтев туженог за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану правноснажну пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, 72/11...10/23) и нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а на друге битне повреде поступка се ревизијом не указује.

Према утврђеном чињеничном стању, у листу непокретности бр. ... КО ... уписана је парцела број ... површине 8387 м² - земљиште под објектом (пут) у улици ... у Ветернику као искључива својина туженог Града Новог Сада. Предметна парцела представља изграђено грађевинско земљиште – јавну површину улице ..., обухваћена је Планом генералне регулације насељеног места Ветерник („Службени лист Града Новог Сада“ број 27/15), коловоз је асфалтиран и улица је у целости комунално опремљена. У поступку обнове земљишних књига за Ветерник током 1984/85. године предметна парцела број ... (која одговара парцели старог катастарског броја 4664/47) КО ... је уписана као својина Града Новог Сада, али РГЗ не поседује исправу на основу које је извршен овај упис. Пре обнове земљишних књига, у земљишно-књижом улошку број ... КО ..., у листу А је под редним бројем 14. била уписана парцела 4664/47 као њива површине 8215 м². У Б листу је био извршен упис права власништва у корист правног претходника тужилаца, њиховог деде ВВ. Овај упис је извршен још 1939. године на основу купопродајног уговора од 02.07.1935. године. Парцела старог броја 4664/47 је настала деобом основне парцеле број 4664/1 током 1973. године и новонастале парцеле је правни претходник тужилаца отуђивао по основу продаје у периоду од 1973. до 1976. године. У овом земљишно-књижном улошку (бр. ... КО ...) је последњи упис извршен 1982. године, када је извршена забележба покретања поступка за експропријацију парцеле број 4664/47, али нема уписа о донетом решењу о експропријацији. Тужиоци су законски наследници (унуци) ранијег сопственика ВВ, а предмета парцела није била предмет наслеђивања у вођеним оставниским поступцима јер је пре тога била уписана као својина туженог. Тржишна вредност предметне парцеле је утврђена вештачењем од стране судског вештака грађевинске струке у износу од 12.316,03 динара по м², односно укупно 101.176.186,45 динара за целу парцелу.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су применом материјалног права из чланова 3, 4. и 8. Закона о основама својинскоправних односа, члана 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода и члана 58. Устава РС обавезали туженог да плати тужиоцима новчану накнаду за земљиште целе катастарске парцеле број ... к.о. ... које им је фактички одузето, без доказа да је претходно спроведен поступак експропријације и да је тужиоцима, односно њихов правном поретходнику исплаћена правична новчана накнада, нити је тужени доказао да је правни претходник тужилаца био учесник комасације и да му је за унето земљиште у комасациону масу дато друго одговарајуће земљиште. Правно становиште судова је да је још правном претходнику тужилаца повређено право на имовину у поступку обнове земљишних књига у КО ... у периоду 1984-1985. године, када је тужени аутоматски уписан као власник пута изграђеног на предметној парцели правног претходника тужилаца, у ситуацији када не постоји ниједна испарава која би била основ за упис власништва туженог. На описани начин предметна парцела је фактички одузета у јавном интересу, а потом и приведена јавној намени уз њен обухват планским актом туженог (Планом генералне регулације насељеног места Ветерник), те је на тај начин постала јавна својина туженог као јединице локалне самоуправе (како је и уписана у јавној евиденцији непокретности), а да тужиоцима ни њиховом правном претходнику никад од стране туженог није ништа исплаћено по том основу.

По оцени Врховног суда, правилно су нижестепени судови применили материјално право.

Чланом 1. став 1. Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода прописано је да свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине, те да нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права. Ставом 2. истог члана прописано је да претходне одредбе ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу са општим интересима и да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.

Одредбом члана 58. Устава Републике Србије, између осталог, прописано је да се јемчи мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона (став 1), да право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона и да је учињено уз накнаду која не може бити нижа од тржишне (став 2). Сагласно наведеном, дозвољено одузимање права својине које не представља повреду права на имовину постоји само када су кумулативно испуњена два услова: да је учињено у јавном интересу утврђеном на основу закона и да је учињено уз накнаду која не може да буде нижа од тржишне.

Одредбом члана 2. став 6. Закона о планирању и изградњи („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009... 145/2014) који је био снази у време усвајања Плана генералне регулације насељеног места Ветерник, прописано је да је површина јавне намене простор одређен планским документом за уређење или изградњу објеката јавне намене или јавних површина, за које је предвиђено утврђивање јавног интереса у складу са посебним законом (улице, тргови, паркови и др).

Одредбом члана 10. став 2. Закона о јавној својини („Службени гласник Републике Србије“, бр. 72/11, 88/2013, 105/2014) прописано је да се добрима у општој употреби у јавној својини, сматрају оне ствари које су због своје природе намењене коришћењу свих и које су, као такве, одређене законом (јавни путеви, јавне пруге, мост и тунел на јавном путу, прузи или улици, улице, тргови, јавни паркови, гранични прелази итд.), а ставом 7. истог члана, добра у општој употреби су у својини Републике Србије, изузев путева другог реда који су у својини аутономне покрајине на чијој се територији налазе, као и изузев некатегорисаних путева, општинских путева и улица (који нису део аутопута или државног пута првог и другог реда) и тргова и јавних површина који су у својини јединица локалне самоуправе на чијој се територији налазе.

У конкретном случају, из утврђеног чињеничног стања произилази да поступак експропријације у конкретном случају није спроведен и да не постоји акт о одузимању земљишта, због чега је дошло до фактичке експропријације, која настаје када се на земљишту граде путеви, инфраструктура или други објекти од јавног или општег интереса иако не постоји одлука о одузимању земљишта, што доводи до угрожавања и повреде субјективних грађанских права физичких и правних лица на земљишту и другим непокретностима. Кроз институт фактичке експропријације штите се власници или корисници земљишта у односу на општину или град и друге државне органе који сами и преко трећих лица организују изградњу јавних и других добара на земљишту које није формално експроприисано. Изградњом пута, са потребном инфраструктуром или без ње, промењен је карактер земљишта преко којег пролази улица, јер се ради о јавном добру о којем води рачуна држава преко својих органа и јавних предузећа. У ситуацији када је земљиште фактички приведено намени и није могућ његов повраћај у

државину претходног власника којем није омогућено да оствари правичну накнаду у управном поступку јер формалне експропријације није било, једина могућност правне заштите је кроз институт фактичке експропријације.

Предметна парцела старог катастарског броја 4664/47 која је била у власништву правног претходника тужилаца прешла је у парцелу новог катастарског броја ... (на начин и у површинама како се изјаснио вештак геодета) током поступка обнове земљишних књига и премера грађевинског реона насељеног места Ветерник 1984/85. године, када је уписана у корист Града Новог Сада без икакве исправе која би била основ за такав упис. Стога је правилан закључак нижестепених судова да је предметна парцела фактички одузета од правног претходника тужилаца без доказане од стране тужене било какве накнаде (натуралне или новчане) по том основу. Предметна парцела представља јавну површину – улицу и саобраћајницу коју користи неограничен број лица за јавни саобраћај и у природи представљају улицу у насељу Ветерник која има и свој назив (...) и комплетно је инфраструктурно опремљена. Она је као улица одређена и планским актом јединице локалне самоуправе и приведено је тој намени, па ја као таква постала средство у јавној својини. Због тога јединица локалне самоуправе има обавезу да за земљиште, које је фактички изузела из власништва и поседа ранијег сопственика, исплати одговарајућу новчану накнаду јер ранији сопственик, односно његови правни претходници не смеју да трпе штетне последице зато што надлежни орган није спровео управни поступак и донео решење о експропријацији које би било основ за исплату новчане накнаде. Наиме, на утврђени начин правном претходнику тужиоца је повређено право на имовину и зато тужиоци као његови законски наследници у крајњем имају право на накнаду фактички одузете имовину, у висини новчане накнаде одмерене према тржишној вредности непокретности, а сходно члану 42. Закона о експропријацији.

Како је утврђено да се предметна катастарска парцела број ... КО ... користи као улица, тужени је одговоран и пасивно легитимисан у овој парници на основу члана 10. став 2. и 7. Закона о јавној својини, јер су улице јавно добро у општој употреби и у својини су јединице локалне самоуправе на чијој се територији налазе (што у конкретном случају одговара и упису у јавној катастрској евиденцији о непокретностима и правима на њима).

Ревизијски суд је ценио и остале наводе ревизије и нашао да не доводе у сумњу правилност и законитост побијане пресуде у којој су за донету одлуку дати јасни, правилни и потпуни разлози.

Из наведених разлога, Врховни суд је применом члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Мирјана Андријашевић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић